

iz tog razloga umetnik mora u potpunosti kontrolisati sve one označavajuće termine i operacije koje, nužno prisutne u svakom kadru ili seriji, čine artikulisanu strukturu jezičkog sistema kojim se on u svojoj komunikaciji služi.

Oslobođen tehničkih i egzekutivnih obaveza umetnik, s druge strane, mora da preuzima mnogo veće obaveze smislaonog organizovanja svakog snimljenog prizora: štaviše, to odsustvo dopunskih formalnih i estetskih slojeva čini delo u principu krajnje čitljivim, a to istovremeno može ili da podupre ili da sasvim demantuje vrednost njegovih osnovnih polaznih ideja. No, ukoliko su te polazne ideje doista i osmišljene strogim i homogenim označavajućim procesima, one će biti u stanju da iniciraju i zasnuju polje krajnje otvorenih problematiziranja najraznovrsnijih tematika i sadržaja, a upravo po tome se i može utvrditi da je disciplina fotografije kao medija umetnika jedna od, čini se, najpogodnijih izražajnih kategorija u kojoj je danas moguć i ostvariv zahtev za govorom autora u prvom licu. Umetniku je, naime, ovde dopušteno da u temelje svojih operacija uključi mnoštvo podataka, gledišta i stavova koji se odnose bilo na njegovo izrazito subjektivno biće, bilo na raspone koje mu nudi sama priroda medija čijim se specifičnostima u svome radu služi, a u jednom i u drugom slučaju on više ne mora da se pridržava bilo kakvih zadatih vrednosti, već može te vrednosti sam da pronalazi i zasniva kroz vlastitu izražajnu praksu. Ova širina individualnog manevra, koju načelno dozvoljava medij fotografije, nudi najzad novu perspektivu artikulisanja celokupnog procesa pojavljivanja i menjanja izražajnih motivacija koje se više neće razvijati na osnovama stalnog linearnog prevazilaženja postojećih formalnih i stilističkih obrazaca, već će se, pre svega, odvijati na osnovama daljeg produbljivanja konkretnih sadržajnih kvaliteta, a oni će, kao sublimacija iskustvenih i spoznajnih faktora, biti integrisani u temeljnu značajnsku strukturu dela. U tom smislu se može i zaključiti da problematika fotografije kao medija umetnika nije problematika jednog novog umetničkog stila ili jezika, a još manje problematika jedne nove umetničke tehnike: naprotiv, to je problematika perspektive dalje liberalizacije ispoljavanja najrazličitijih individualnih iskaza, stanovišta i svedočenja koja se u težnji za što slobodnijim, nekonvencionalnijim i nekodificiranim govorom — čije je otvoreno manifestovanje u savremenim hiperorganizovanim odnosima društvene i međuljudske komunikacije sve manje moguće i sve manje ostvarivo — služe okriljem pojma i područja jezika umetnosti u kome je danas još jedino dozvoljeno, bez ikakvih zaziranja, istinu pojedinca postavljati na razinu ponašanja neprikosnovene samostalnosti.

NAPOMENA:

(1) Izložbu »Fotografija kao delo umetnika« organizovali su Galerija suvremene umjetnosti u Zagrebu, Muzej suvremene umetnosti u Beogradu i mariborski Salon Rotovž. Autor koncepcije izložbe je Biljana Tomić, kritičar iz Beograda. Na izložbi su učestvovali sledeći autori: Marina Abramović, Helena Almeida, David Askevold, John Baldessari, Bernd i Hilla Becher, Bill Beckley, Mari Boyen, Christian Boltanski, Pierre Boogaerts, Klaus von Bruch, Cloni Carpi, Achille Gugglielmo Cavellini, Jacques Charlier, Giorgio Ciampini, Maria Teresa Corvino, Robert Cumming, Roger Cutworth, Jovan Cukić, Petar Dabac, Radomir Damjanović-Damjan, Boris Demur, Braco Dimitrijević, Vladimir Dodig, Nuša i Srečo Dragan, Michael Druks, Jole de Freitas, Jean Le Gac, Ivan Ladislav Galeta, Jochen Gerz, Paul-Armand Gette, Nicole Gravier, Vladimir Gudac, Tomislav Gotovac, Janusz Haka, Jonh Hilliard, Peter Hutchinson. Zmago Jeraj, Zeljko Jerman, Andžej Lachowicz, Barbara i Michael Leisgen, Jolanta Marcolla, Miljenko Matanović, Slavko Matković, Danny Mathys, Fabio Mauri, Klaus Mettig, Alek Misheff, Karel Miler, Jan Mlouch, Natalia LL, David Nez, Grupa OHO, Luigi Ontani, Neša Paripović, Cohen Gan Pinchas, Zoran Popović, Mirko Radojičić, Marcia Resnick, Klaus Ritterbusch, Maurice Roquet, Ulrike Rosenbach, Katharina Sieverding, Alan Sonfist, Zdzisław Sosnovski, Al Souza, Mladen Stilić, Sven Stilić, Balint Szombathy, Miško Šuvaković, Raša Todorosjević, Goran Trbuljak, Franco Vaccari, Jirži Valoch, Fedor Vučemić, Wolfgang Weber i Roger Welch.

rade tomić

usporite korak

Gledati s visine,
Odstraniti dlaku.
Na istom mestu ostati,
Sa značkama zvezda, obložen zlatom.
Opisati prsni štít u spomenaru,
Trku bez prepreka.
Dodvoriti se platanima,
Visoravni, teretnom vagonu!
Prosto, bez okolišavanja.
Ravnica u podnožju brda,
Potok što seče put,
Ljeskaju se platinastim sjajem.
Moja platonska ljubavi!
Odlivci od gipsa, zidni otpaci,
Kršu, prahu!
Kako se obojiti prihvatljivo, verodostojno,
plebejski!

NE ŽALI UBOGU ZVEZDU

Ne žali ubogu zvezdu
Ovo ulegnuće čini da hrast lista
I dan rižu ruča svezanih udova
Lepa pustoši ruina, teške senke
Plavo me je nebo oblikovalo
Dobro motrite lišće srca
Kako ga voda odnosi
Voda se ljeska i uliva u me
Poput ponornice

SPUSTAM SE U TEBE

Spuštam se u tebe približavam se pčelama
Čuvari zvezda bacaju mi prašinu u oči
Na zemlji gde ništa ne rađa
Ptica dubi zeleni suton
Na mekanoj slami noćišta
S nama leže oni koje ostavismo na putu
Dovde nije bilo lako doći
Modri greben mrenom krvlju
Plazi noćni jezik i ne čuje se ništa
Mileniji otvaraju se kao knjige
Čitamo čitave tomove o precima
Kako bismo održali vatru
Pošli smo u drugo doba
Ka utvari il' simbolu još se ne zna
Al' sanjamo jednu toplu špilju

BEZ NASLOVA

Na kojoj li sam tački sveta
Saučesnice moja, pesmo!
Onde gde razdanjuje se
Ili dan gasne, u gasnoj komori!
Rukama dodirujem polove
Sa severa vetar duva
A na jugu žena lazi
Sve što tače preobrazi

DUNAV LJUBAVNIK

Kao da će obuti papuče
I zagaziti u travu
Decu da motri kako se vole
Pustinjak s peskom u kosi!
Ljudi se bacaju u njega glavačke
Čakaju ga da bi išao brže
Ne znaju šta hoće srde se
A potom ga opet traže
Sedlaju vešaju oko vrata
Udvaraju mu se preteruju!
Mešaju njegovu vodu sa sokom
I poslužuju hladni obrok

USPORITE KORAK

Usporite korak
Na putu za leto
Sunce se igra osjem ovčršena žita
Na daskama plevare
Neko opisuje naše snove...
Nek potok ugasne!
Nek se drveće osvetli samo
Uz meket jareta koga više nema!
Leto, živo meso neba
Ustupi mi mesto
Da još jednom kažem
Ruke moje oblikujte
Zalazeće sunce

TO

To te tera da ideš
Da ideš i da se vratiš
Pa opet ideš i ideš i ideš
Pa ponovo se vratiš
To te tera da vičeš da čutiš
Pa opet da vičeš i čutiš čutiš
Da citiraš šumu
Da rudariš
Da zidaš da razgrađuješ
Pa opet zidaš i zidaš
Pa opet rušiš
To te tera da vrištiš
Da sabiraš boje
Da s dugom ležiš
Da opevaš planinu
(Ej kolika je Jahorina planinaaaa!)
To te tera da umireš polako polako
Da umireš i opet se rađaš
Da se smeješ da plačeš
I opet se smeješ
Jer kročiš si na svaku stopu zemlje
I sve upoznao a sebe nisi
To te tera da stojiš kraj svog anđelčića
I jelom ga nudiš na mesečini
I nevidljiv digneš ruku s toplog tela
Koje klizi u travu
To te tera da računaš sabiraš da množiš
da deliš
A ničega nema ničega nema...

IZMISLJOTINA

Potpuno izmišljena stvar, izmišljotina!
Plivati na leđima, prednjačiti primerom,
Postati glumcem.
Loš oslonac!
Dan je za istovar!
Dno usta očistiti, kopno, povući se.
Lebdeti u zraku, motriti, promatrati,